

משנה ב

וְחִיבֵת הַשְּׂדֵה שֶׁנִּזְרְעָה תְּרוּמָה בְּלֶקֶט וּבִשְׂכָחָה וּבִפְאָה.

וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי כֹהֲנִים מְלַקְטִים אֶת מִתְּנוֹת הָעֲנִיִּים, וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׂלֵהֶם - אֶת מֵה שֶׁלִּיקְטוּ לְכֹהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה הַנִּמְכֶּרֶת בְּזוּל, וְהַדָּמִים שֶׁמִּקְבָּלִים עֵבֹר הַתְּרוּמָה שֶׁמָּכְרוּ שְׂלֵהֶם וּמוֹתְרִים לְכָל אָדָם.

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: לֹא יִלְקְטוּ בַּשְּׂדֵה הַזְּרוּעָה תְּרוּמָה אֶלָּא עֲנִי כֹהֲנִים הַמוֹתְרִים לֵאכּוֹל כָּל מֵה שֶׁמִּלְקָטִים, שְׂפָא יִשְׁפָּחוּ יִשְׂרָאֵלִים וַיִּתְּנוּ לְתוֹךְ פִּיָּהֶם.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם כֵּן, לֹא יִלְקְטוּ אֶלָּא כֹהֲנִים טְהוֹרִים:

משנה ג

וְחִיבֵת הַשְּׂדֵה שֶׁנִּזְרְעָה תְּרוּמָה בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עֲנִי בַּשְּׂדֵה הַשְּׁלִישִׁית וְהַשִּׁישִׁית, וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי כֹהֲנִים נוֹטְלִים מֵעֵשֶׂר עֲנִי, וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׂלֵהֶם לְכֹהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה, וְהַדָּמִים שְׂלֵהֶם - שֶׁהֵם חוֹלִין.

הַחֹבֵט בְּמִקְלָא אֶת גִּידוּלֵי הַתְּרוּמָה, בְּמִקּוֹם לְדוֹשׁ אוֹתָם עַל יַדֵּי הַבְּהֵמָה, הֵרִי זֶה מְשַׁבַּח שֶׁלֹּא יִצְטַרֵּךְ לְחַסּוֹם אֶת פִּי הַבְּהֵמָה כְּשִׁידוֹשׁ, שֶׁכֵּן הַבְּהֵמָה אִסוּרָה לֵאכּוֹל בַּתְּרוּמָה (פֶּרֶט לְפִרְתּוֹ שֶׁל כֹּהֵן).

וְהִדֵּשׁ גִּידוּלֵי תְּרוּמָה בְּכָל זֹאת, פִּיֶּצֵד יַעֲשֶׂה? תּוֹלָה כְּפִיפּוֹת - סִלִּים בְּצִנְאוֹרֵי בְּהֵמָה וְנוֹתֵן לְתוֹכָן חוֹלִין מֵאוֹתוֹ הַמִּין שֶׁהִיא דֶּשֶׁה, נִמְצָא לֹא זִמָּם - חוּסֵם אֶת הַבְּהֵמָה, וְלֹא מֵאֲכִיל אוֹתָהּ אֶת הַתְּרוּמָה:

משנה ד

מִן הַתּוֹרָה גִּידוּלֵי תְּרוּמָה חוֹלִין הֵם, אֲבָל חֲכָמִים גָּזְרוּ שֶׁגִּידוּלֵי תְּרוּמָה, הֵרִי הֵם הַתְּרוּמָה שֶׁגָּזְרוּ מִשּׁוֹם תְּרוּמָה טְמֵאָה בְּיַד כֹּהֵן, שֶׁמֵּא יִשְׁהַנֶּה אֲצִלּוֹ כְּדִי לְזַרְעָהּ, וַיְבוֹא לְיַד תְּקֵלָה עַל יַדֵּי שִׂיאֲכָל מִמֶּנָּה בְּטוּמְאָתָה²⁹. וְגִידוּלֵי גִידוּלִין שֶׁל תְּרוּמָה, שֶׁחָזַר

ביאורים והרחבות

29. בגמרא שבת (יז, ב) למדין שהלכה זו היא משמונה עשר דברים שגזרו חכמים בו ביום

ר' עובדיה מברטנורא
ב בדמי תרומה. הגידולי
תרומה אסורים לזרים: לא
ילקטו אלא עניי כהנים.
דחיישנין אדמלקטי ליה שדו
לפומייהו: אם כן לא ילקטו
אלא טהורים. דהא כהן טמא
אסור בתרומה. והלכה כר"ע:
ג וחייבת במעשרות. מעשר
ראשון ושני. והוא הדין
בתרומה: ובמעשר עני. אם היא
שנה שלישית או ששית של
שמיטה שמעשר עני נוהג בהן:
החובט. גדולי תרומה הללו
במקלות, הרי זה משובח, כדי
שלא יצטרך לחסום את
הבהמה שדש בה, שאסור
להניחה לאכול בתרומה אם
אינה פרתו של כהן: כפיפות.
סליון: מאותו המין. של חולין,
אם חטים חטים ואם שעורים
שעורים: נמצא לא זומם.
כלומר אינו חוסם ונותן זמם
לתוך פיה שהרי היא אוכלת
מאותו המין: ולא מאכילה
תרומה. דמשל חולין שבכפיפה
התלויה בצוארה היא אוכלת:
ד גדולי תרומה תרומה.
מדרבנן, עבדו רבנן תקנתא

ר' עובדיה מברטנורא

משום תרומה טמאה ביד כהן, כי היכי דלא לישהי לה לגביה עד זמן הזרע כדי לזרעה ואתי בה לידי תקלה, ומשום הכי גזרו שיהיו גדולי תרומה כתרומה: וגדולי גדולין חולין. אם חזר זרע אותן גדולין, גדוליהן חולין: **הטבל**. גדוליו חולין, משום דרובו חולין: ומעשר ראשון. נמי משום דרובו חולין: וספיחי שביעית. לפי שאינן מצויין ואינן נוהגים בכל שנה: ותרומת חוצה לארץ. נמי לפי שאינה מצויה: והמדומע. שרובו חולין: ובכורים. שאינן מצויין [שאינן] נוהגים אלא בשבעת המינים: גדולי הקדש ומעשר שני חולין. שאם זרע מהן סאה אחת והוסיף כמה סאה, חולין. אף בדבר שאין זרעו כלה: ופודה אותם בזמן זרעם. פודה כל האוצר בדמי אותה סאה: ה מאה לגנה של תרומה. שדה שנזרעה ערוגות ערוגות ויש בה מאה ערוגות של תרומה ואחת של חולין ולא ידע הי דחולין: כולן מותרים. קולא הוא שהקילו

וזרע את גידולי התרומה - **חֲלִין**.

אָבֵל הַטָּבֵל, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שלא ניטלה ממנו תרומת מעשר, ו**סְפִיחֵי שְׁבִיעִית** - מה שגדל מן הזרע שנפל באדמה לפני שביעית, ו**תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ, וְהַמְדֻמָּע** - תרומה שנתערבה בחולין, ואין בחולין מאה חלקים כנגד התרומה, ו**הַבְּכֹרִים**, כל אלו אם נזרעו - **גְּדוּלְיהֶן חֲלִין** - טבל, מעשר ראשון ומדומע משום שרובם חולין, וספיחי שביעית, תרומת חוץ לארץ וביכורים משום שאינם מצויים.

גְּדוּלֵי הַקֹּדֶשׁ וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי - חֲלִין הֵם, וּפְדוּתָהּ אוֹתָם - את הגידולים **בְּזִמְנֵי זְרָעָם** - כשווי שהיו הזרעים בזמן שזרע אותם:

משנה ה

שדה שנזרעה **מֵאָה לְגֵנָה** - ערוגות **שֶׁל תְּרוּמָה, וְאַחַת** מן הערוגות **שֶׁל חֲלִין** ואין ידוע איזו היא של חולין, **כָּלֵן** - כל מאה ואחת הערוגות **מִתְּרִין** בתנאי שהשדה זרועה **בְּדָבָר שְׂזָרְעוּ כָּלָה** כגון חיטים ושעורים, שהקלו חכמים בגדולי תרומה. **אָבֵל בְּדָבָר שְׂאִין זָרְעוּ כָּלָה** כגון שום או בצלים, **אִפְלוּ מֵאָה שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה, כָּלֵן אֲסוּרִין** מפני שאין המחובר לקרקע בטל:

בגדולי תרומה דערוגה אחת של חולין מתרת ערוגות רבות בדבר שזרעו כלה. אבל בדבר שאין זרעו כלה. אחת של תרומה אוסרת מאה של חולין, לפי שאין הקרקע עולה באחד ומאה:

ביאורים והרחבות

שנמנו ורבו בית שמאי על בית הלל. ומאיזה טעם גזרו לאסור את גידולי התרומה? גרסינן בגמרא אמר רבי חנינא: גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל. פירוש: כדי שלא תתעכב תרומה בידי ישראל קמצן, שעינו צרה לתת את התרומה לכהן, ואילו הותרו הגידולים לזרים, אותו קמצן היה מעכב את התרומה אצלו, זרעה ואוכל את הגידולים, ונמצאו הכהנים מפסידים. מקשה הגמרא: אמר רבא אי דחשידי להכי, אפרושי נמי לא ליפרשו (אם ישראל חשוד לכך, הרי גם להפריש לא יפריש כראוי)? אלא גזירה משום תרומה טמאה ביד כהן (שהיא אסורה באכילה, ואילו הגידולים היו מותרים, הכהן לא היה שורף את התרומה הטמאה, אלא זורעה והיא תטהר בקרקע, והוא יאכל את גידוליה, ובמקרה כזה היה חשש שמא ישהה הכהן את התרומה הטמאה אצלו עד עונת הזריעה ויבוא בכך לידי מכשול לאכול תרומה טמאה).